

חיבטים לשוניים בפרשת ויקהל עד

דקדוקי קריאה וטעמים בפרשת ויקהל ובהפטרה ובראשון של פקודי

<p>יש לשים לב לשינויים קלים בהשוואה לפסוקים מקבילים בפרשות תרומה ותצוה (כמו תוספת וי"ו החיבור).</p> <p>ב תַּעֲשֶׂה: העמדה קלה בת"ו תדגיש את הצירי שלא יישמע כמו פתח</p> <p>ה יְבִיאָה: קריאת הה"א בקמץ</p> <p>ז מְאֻדָּמִים: האל"ף בקמץ קטן</p> <p>ברשימת כלי המשכן יש לשים לב להפרדת בין תיבות המסתיימות ומתחילות בוא"ו, כגון אֶת-עַמְדָיו וְאֶת-אֲדָנָיו.</p> <p>התיבה 'את' תנוקד בצירי אם היא מוטעמת ובסגול כאשר היא מוקפת למילה שלאחריה.</p> <p>כ וַיֵּצְאוּ: הטעמה משנית על ידי מרכא ביו"ד</p> <p>לה יד תְּרוֹמַת כֶּסֶף: טעם נסוג אחור לרי"ש</p> <p>לה לב וְלַחֹשֶׁב מַחֲשָׁבֹת: החי"ת הראשונה בשווא נח והשנייה בחטף פתח</p> <p>לה כה חֲכֵמַת-לֵב: החי"ת בפתח ולא בקמץ קטן כי הוא שם התואר ולא שם העצם. בפסוק לה</p> <p>חֲכֵמַת-לֵב החי"ת בקמץ קטן והמחליף ביניהם משנה משמעות</p> <p>לה לא וַיִּמְלֹא אֹתוֹ: להיזהר מהפסוק המקביל בכי-תשא (לא ג): וַאֲמַלֵּא</p> <p>לה לה חֲכֵמַת-לֵב: חי"ת בקמץ חטוף ולא בפתח</p> <p>לו ב לְקַרְבָּה: הקו"ף בקמץ קטן והרי"ש בשווא נח על אף שהבי"ת אחריה רפה</p> <p>לו ד אִישׁ-אִישׁ מִמֶּלֶאכְתּוֹ: במקף מרכא טפחא, לא במרכא תביר טיפחא כפי שמופיע בחלק מהדפוסים</p> <p>לו ו אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד: העמדה קלה ביו"ד מפני הגעיה שם</p> <p>לו ח יָשַׁע מְשׁוֹר: בשתי המילים חמש אותיות שיניות, צריך להיזהר שהזי"ן לא תיבלע פס' ט-טז: כאשר המילה 'אחת' מוטעמת באחד המפסיקים העיקריים, סו"פ, אתנח, זקף או סגול</p> <p>← אַחַת, בשאר המקרים ← אַחַת חוץ מפס' טז מְדָה אַחַת</p> <p>לו יא לְלֹאֲת: געיה תחת הלמ"ד הראשונה והלמ"ד אחריה בשווא נע</p> <p>לו יד לְאֶהֱל: הלמ"ד בשווא נע ולא בקמץ</p> <p>לו כז וְלִירְכָתִי: געיה תחת הוא"ו והלמ"ד בשווא נח¹, לשים לב כאן הכ"ף דגושה. בפסוק הבא היא רפויה</p> <p>לו כח לְמִקְצָעֹת: הצד"י בשווא נח. בִּירְכָתִים: כאן הכ"ף רפויה. עם זאת הרי"ש בשווא נח</p> <p>לו לד אֶת-הַבְּרִיחַ: הבי"ת בשווא, לא בקמץ (כפי ששגור בפי רבים)²</p> <p>לז ג וַיֵּצֶק לוֹ: אין הטעם מונח נסוג אחור ליו"ד והצד"י רפויה</p> <p>לז ט סִכְכֵּים: הכ"ף הראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהספרים</p> <p>לז טז הַקְשׁוֹת: שי"ן שמאלית</p>
---

¹ הובהר כבר שיש געיות הבאות בהברה סגורה.

² לא להחליף עם לִוְיָתָן נֶחֱשׁ בָּרַח (ישעי' כז א)!!

	<p>לח א וְחַמֶּשׁ-אַמּוֹת: העמדה קלה בחי"ת מפני הגעיה שם</p> <p>לח ד כַּרְכָּבָו: הבי"ת אינה רפה אלא מודגשת בדגש חזק!</p> <p>לח ה בְּאַרְבַּע הַקְצֹזֹת: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע לשון זכר 'בארבעה'</p> <p>לח ח בְּמִרְאֵת הַצְבָּאֹת: הבי"ת בשוא והמ"ם אחריה רפויה³</p> <p>לח כ וְכָל-הַיְתָדֹת: היר"ד בשווא נח. וְלַחֲצֵר: העמדה קלה בלמ"ד להבחין בין מיודע (מנוקד בסגול) לבין לא מיודע (מנוקד בשווא)⁴</p> <p>הפטרות ויקהל מלכים א ז, לספרדים פס' יג-כו ולאשכנזים מ-נ:</p> <p>יד אִישׁ-צִרְיָ חֲרָשׁ נְחֹשֶׁת: תיבה הזרקא במלרע, תיבה אחרונה במלעיל⁵</p> <p>יז שְׂבָכִים: שי"ן שמאלית, וכן הדבר גם בהמשך</p> <p>יט שׁוֹשָׁן: שי"ן ראשונה בשורק, לעומתו בהמשך כב שׁוֹשָׁן השי"ן בחולם!</p> <p>כ גַּם-מִמֶּעַל: על אף הקושי, יש להקפיד על הפרדת התיבות. עַל הַפְתָּרַת הַשְּׁנִית: טעם טפחא בתיבת עַל</p> <p>כו וְעִבְיָו: העי"ן בקמץ קטן</p> <p>מ חִירוֹם: הרי"ש בחולם ובהמשך הפסוק חִירוֹם בקמץ</p> <p>מא וְהַשְּׂבָכוֹת: שי"ן שמאלית וכן הדבר גם בהמשך</p> <p>מו צִרְתָּן: הצד"י בקמץ רחב⁶, הרי"ש בשוא נע</p> <p>מז וַיִּנָּח: במלרע יר"ד בפתח ודגש בנר"ן. להִנִּיחַ ולא לנוח!</p> <p>מט וְהַמְּלָקָחִים: הקר"ף בפתח לא בקמץ</p> <p>נ וְהַמְזַמְרוֹת: מ"ם ראשונה בשווא נח ומ"ם שנייה בשווא נע</p> <p>ראשון של פקודי:</p> <p>לח כא אֵלֶּה פְּקוּדֵי: אף על פי ששם הפרשה: פקודי, יש לזכור שכאן הפ"א רפויה. עֲבֹדֶת הַלְוִיִּם: אין געיא בה"א, גם אם בחלק מהחומשים מוסיפים געיא, השווא בלמ"ד נח</p>
--	--

לה כג אליהוא (הגיגים)⁷ וְכָל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תִּכְלֹת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים הֵבִיאוּ:

ברור כי 'הביאו' מוסב על הכל, אבל החלוקה לפי נוחות הקריאה: באמצע הפסוק.

לה כה אליהוא (הגיגים): וְכָל-אִשָּׁה חֲכַמְתָּ-לֵב בִּידֶיהָ טָווּ

הרי החלוקה הנראית אחרי 'בידיה', ואף נוצרה בעיה שבידיה לשון יחד ויטווי לשון רבים.

לכן נראה לי כי החלוקה לפי נוחות הקריאה גם פה.

[המשך הפסוק לא פחות קשה (מה פירוש "את"?), אבל אין זה ענין לטעמים.]

³ הקורא בפתח ודגש עלול להחליף משמעות (המראות של הנשים הצובאות, ולא שהמראות עצמן צובאות!).

⁴ לו הייתה הלמ"ד בשוא הוי"ו לפנייה היתה בקיבוץ: וְלִ

⁵ אין הזרקא והסגול מראים את מקום ההטעמה אלא מיקומם קבוע בסוף המילה, משמאל לאות האחרונה

⁶ כך מופיעה מילה זו ביהושע ג טז ושם יש געיא בכא"צ.

⁷ <http://www.hagigim.com/phpBB3/viewtopic.php?f=10&t=353>

וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאַרְגָּמָן אֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:
א"ה: מטוה אינו מוגבל רק ל'עצים', ואולי גם מסביר את חלוקת הטעמים.

לו יא משה אוסי⁸ וַיַּעַשׂ לָלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה בַמַּחְבֶּרֶת כִּן עָשָׂה
בְּשֵׁפֶת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית:
מן המחברת והחבורת אל התחבורה
בימי התנ"ך לא כתבו במחברת ולא קראו בחוברת. אף שהן נזכרות כבר
בפרשיות המשכן, אלא שהן ציינו קשירה וחיבור יריעות המשכן. על הפסוק:
"חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת תִּהְיֶינָה חִבְרֹת אֶשָׁה אֶל־אֶחָתָהּ וְחֲמֵשׁ יְרִיעֹת חִבְרֹת אֶשָׁה אֶל־אֶחָתָהּ" (כ"ו
ג'), כותב רש"י: תופרן במחט זו בצד זו, חמש לבד וחמש לבד; ואונקלוס
מתרגם: מְלַפְפִּין חֲדָא עִם חֲדָא. שורש לפ"ף חדר אל לשון חז"ל במשמעות
של לעטוף, לכרוך ולסובב, והוא נמצא גם בערבית באותה משמעות, ובימינו –
משרש לפ"ף אנחנו מלפפים.. לאפה ערבית לתיאבון. בהמשך, בפס' ד'
מופיעה ה'מחברת' במשמעות של מקום החיבור שבין קבוצות היריעות:
"וַיַּעֲשֶׂה לָלֶאֱת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקְצֵה בַמַּחְבֶּרֶת וְכֵן תַּעֲשֶׂה
בְּשֵׁפֶת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשְּׁנִית". בימי הביניים נוצרה בעברית
המילה 'חיבור' באמצעות תרגום המילה הערבית 'תְּאָלִיף' – 'חיבור' –
במשמעות של כתיבת יצירה. חיבור ספר; וכן נוספו מילים כמו: מחבר,
מחובר, נתחבר ועוד, כשהמילה 'מחברת' קיבלה משמעות של ספר או
חוברת. ובימינו המילים: חוברת, מחברת וחיבור קיבלו משמעויות חדשות,
ויצרנו מילים כמו: חִבְרוֹת (סוציאליזציה), חברתי, מס חבר, חִבְר העמים,
חברמן ועוד, ואף התחברנו אל ה.. תחבורה המחברת כלי רכב אל הדרך.

לו לה וַיַּעַשׂ אֶת־הַפְּרָכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב עָשָׂה
אֶתָּה פְּרָכִים:

לפי המבואר בבית המקדש הראשון של שלמה היה קיר חוצץ בין אהל מועד וקודש הקדשים.
אבל בנוסף בפתח הכניסה לקודש הקדשים הייתה פרוכת.
מלכים א ח ח וַיֵּאָרְכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרְאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן־הַקֹּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יָרְאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ
שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
תלמוד בבלי מסכת יומא דף נד עמוד א

⁸ תואילו להפיץ את המודעות שלי על מפגשי חברותא, ואולי 'צליח ה' דרכי להעשיר אחרים בשיחות והרצאות.
תזכו למצוות!

א. שייח' קלילה על המגילה

א. הומור ומשחקים, חידות וחידודים ומלים מחופשות בעקבות סיפור המגילה.
ב. "והגדרת לבנך" – שיחה על האביב, חודש ניסן, פסח והגדה עם סיפורים וחידה.

משה אוסי 09-8335016

ב. מפגשי חבורותא זוויתיים עם אוסי-גם בסקייפ

הנני להציע מפגשים חזויתיים במגוון נושאים, ביניהם: שיעורים בעברית ובערבית לכל הרמות.

שיחות ודרשות לשבתות ולחגים. ארגון שבת חתן. מסע אל יהדות ספרד – פיוטים, שירים וסיפורים בליווי מצגות

וסרטים. מגוון נושאים לוועדים, לשבת/תרבות/חתן. שעשועונים, חידות וחידודים בנושאים שונים לכל הגילאים.

כתיבה מוזמנת, עריכה, ניקוד והגהה. חונכות של תלמידים הזקוקים להעשרה.

א. **לפנות** **mosheossi@gmail.com** **09-8335016** **אסי**

נא להפיץ הלאה, נר לאחד נר למאה!

בכבוד רב: **אסי**

⁹ הנוסח בתרגום התימני המדויק: מְלַפְפִּין.

רב יהודה רמי: כתיב מלכים א ח וַיִּרְאוּ רָאשֵׁי הַבָּדִים וְכָתִיב וְלֹא יִרְאוּ חֲחוּצָה – הא כיצד? – נראין ואין נראין. תניא נמי הכי: ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן – תלמוד לומר ויראו הבדים. יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין – תלמוד לומר ולא יראו חחוּצָה. הא כיצד – דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת, ונראין כשני דדי אשה, שנאמר שיר השירים א יג צרור חמר דודי לי בין שדי ילן. אמר רב קטינא: בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגלל'ין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה. .... במאי עסקינן? אי נימא במקדש ראשון – מי הואי פרוכת? אלא במקדש שני – מי הוה כרובים? [רש"י: לקא סלקא לעתך צכוכים שנסה סלמה אלל הארון מזה ומזה קאמר] – לעולם במקדש ראשון, ומאי פרוכת – פרוכת דבבי [רש"י: שנגל הפתחים, פתח אולם והיכל וזית קדשי הקדשים]. דאמר רבי זירא אמר רב: שלשה עשר פרוכות היו במקדש, שבעה כנגד שבעה שערים, שתיים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם, שתיים בדביר, ושתיים כנגדן בעליה. רב אחא בר יעקב אמר: לעולם במקדש שני, וכרובים דצורתא הוו קיימי.

הבדים של הארון בלשו גם בפרוכת של המשכן וגם בשל בית המקדש של שלמה.

לח ח הרב יאיר פרנק רב מושב עמונה וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר ... בְּמִרְאֵת הָעֲבֹתָא

על שלוש דרגות בקדושת הגוף

מטרת הכיור בבית עולמים היה לקדש את ידיהם ורגליהם של הכהנים קודם העבודה. וז"ל הרמב"ם (ביאת המקדש הא) – "מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד, שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם, וכהן שעבד ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים שנאמר ירחצו מים ולא ימותו, ועבודתו פסולה בין כ"ג בין כהן הדיוט".

קידוש הידיים והרגליים של הכהנים היוו אות ומופת ליכולת גופו של האדם להתעלות לקדושה ולטהרה, ולהיות ככלי שרת ממש (וכידוע, לדעת רבים גם שורש נטילת ידיים בבוקר וקודם הסעודה הוא ברחיצת ידי הכהנים קודם העבודה. יעויין בשו"ת הרשב"א אקצא, ובשאלות מצורע ז, ואכמ"ל).

והנה, התורה טרחה לספר לנו מי ומהיכן נתרמה הנחושת לבניית הכיור במשכן (שמות לחח): וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כֶּנֶס נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הָעֲבֹתָא אֲשֶׁר צָבֵא פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד. מי ומה הן 'המראות הצבאות'? ומדוע חשוב היה לתורה לציין זאת?

לקמן נביא שלושה פירושים שנאמרו לביאור העניין. ונקדים, שלפי כל שלושת הפירושים מובן מדוע בחרה התורה לציין זאת בייחוד, מפני שכל אחד מהם מבטא פן מסוים של דרכי התקדשות הגוף. הפער בין הפירושים ברור (בייחוד בין הראשון לשלישי), אולם לדרכנו מדובר בשלבים שונים או שלוש בחינות של דרכי התקדשות הגוף (שאפשר להעמידם כנגד – הכנעה, הבדלה, המתקה).

כתב האבן עזרא (שם): וטעם הצובאות כי משפט כל הנשים להתיפות לראות פניהם בכל בקר במראות נחשת או זכוכית לתקן הפארים שעל ראשיהם, הם הנזכרים בספר ישעיה (ג, כ), כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום. והנה היו בישראל נשים עובדות השם שסרו מתאות זה העולם, ונתנו מראותיהן נדבה, כי אין להם צורך עוד להתיפות. רק באות יום יום אל פתח האהל מועד להתפלל ולשמוע דברי המצות. וזהו אשר צבאו פתח אהל מועד, כי היו רבות.

¹⁰ כרובים מעץ מצופים זהב מלכים או ו [כג] וַיַּעַשׂ בְּדִבְרֵי שְׁנֵי כְּרֻבִים עֲצֵי־שִׁטָּן עֲשֹׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ: [כד] וְחֻמֶּשׁ אַמּוֹת כִּנְף הַכְּרֻב הָאֶחָת וְחֻמֶּשׁ אַמּוֹת כִּנְף הַכְּרֻב הַשֵּׁנִית עֲשֹׂר אַמּוֹת מִקְצֹת כִּנְפָיו וְעַד־קְצֹת כִּנְפָיו: [כה] וְעָשָׂר בְּאַמֵּה הַכְּרֻב הַשֵּׁנִי מִדָּה אֶחָת וְקָצֵב אֶחָד לְשֵׁנֵי הַכְּרֻבִים: [כו] קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני: [כז] וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּרֻבִים בֵּתוֹד הַבַּיִת הַפְּנִימִי וַיַּפְרֹשׁ אֶת־כִּנְפֵי הַכְּרֻבִים וַתִּגַּע כִּנְף־הָאֶחָד בְּקִיר וְכִנְף הַכְּרֻב הַשֵּׁנִי נִגְעַת בְּקִיר הַשֵּׁנִי וְכִנְפֵיהֶם אֶל־תּוֹד הַבַּיִת נִגְעַת כִּנְף אֶל־כִּנְף: [כח] וַיִּצָּף אֶת־הַכְּרֻבִים וְהָב: בבית המקדש השני לא היו כרובים.

לפי פירוש זה, מדובר בנשים שזנחו את 'תאוות זה העולם', ולכן לא צריכות יותר את המראות שמשמשות להתיפות, והיה כל עיסוקן בתפילה ולימוד סמוך לאוהל מועד (שלב זה הוא כנגד – הכנעה).

בתרגום יונתן כתב על הפסוק (שם): **וְעָבַד יְת' פִּיֶּרָא דְנַחֲשָׂא וַיֵּת בְּסִיסִיָּה דְנַחֲשָׂא מִן אֶסְפִּקְלִירִי נַחֲשָׂא נְשִׂיא צְנִיעוּתָא וּבְעִידִין דְּאִתָּוִן לְצִלָּאָה בְּתִרְעָה מִשְׁכֵּן זִמְנָא הוּאֵן קִיָּמִין עַל קֶרְבֵּן אֲדָמוּתָהוֹן וּמִשְׁבַּחַן וּמִזְדֵּן וְתִיבִין לְגִבְרִיָּהוֹן וְיִלְדֵּן בְּגִין צְדִיקִין בְּזִמְן דְּמִדְּכֵן מִן סֻאבּוֹת דְּמַחֲוִין.**

[תרגום: ויעש את הכיור של נחושת ואת בסיסו של נחושת מן מראות נחושת נשים צנועות ובעת שבאות להתפלל בפתח אוהל מועד היו עומדות על קרבן דמיהן ומשבחות ומודות, ושבות לבעליהן ויולדות בנים צדיקים בזמן שמטהרות מן טומאת דמם.

לפי ביאור זה, לא מדובר כאן בנשים המפורשות מבעליהם ומהעולם הזה, אלא אדרבה מתוך התפילה וההודיה נוכח המשכן, הן שבות אח"כ אל בעליהן 'ויולדות בנים צדיקים'. אולם, בפירוש זה יש עדיין בחינה של הבדל בין קודש לחול, בין עבודה רוחנית לפעולה גשמית. לשון צובאות הינו – הבאות להתפלל ... ומשבחות ומודות (שלב זה הוא כנגד – הבדלה). הפירוש השלישי, המפורסם ביותר, שכן הוא מובא ברש"י על התורה, ומקורו כבר במדרש תנחומא (פקודי ט):

אלה פקודי המשכן וגו' ונחשת חתנופח, ונחשת חכלות שכן בלשון יון קורין לכלה נינפי, אתה מוצא בשעה שחיו ישראל בעבודת פרך במצרים גזר עליהם פרעה שלא יחיו ישנים בבתיהן שלא יחיו משמשיין מטותיהן, אמר רבי שמעון בר חלפתא מהו חיו בנות ישראל עושות יורדות לשאוב מים מן היאור וחקב"ה חיה מזמין להם דגים קטנים בתוך כדיהן וזון מוכרות ומבשלות מהן ולזקחות מהן יין וחולכות לשדה ומאכילות את בעליהן שם שנא' (שמות א) [ו] בכל עבודה בשדה, משחיו אוכלין ושותין נוטלות חמראות ומביטות בהן עם בעליהן זאת אומרת אני נאה ממך וזה אומר אני נאה ממך ומתוך כך חיו מרגילין עצמן לידי תאוה ופרין ורבין וחקב"ה פוקדן לאלתר ...

כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לעשות את המשכן עמדו כל ישראל ונתנדבו מי שחביא כסף ומי שחביא זהב או נחשת ואבני שוחם ואבני מלואים חביאו בזריזות חכל, אמרו הנשים מה יש לנו ליתן בנדבת המשכן, עמדו וחביאו את חמראות וחלכו לחן אצל משה, כשראה משה אותן חמראות זעף בהן, אמר להם לישראל טולו מקלות ושברו שוקיהן של אלו, חמראות למה הן צריכין, א"ל הקדוש ברוך הוא למשה משה על אלו אתה מבזה, חמראות האלו הן העמידו כל הצבאות חללו במצרים טול מהן ועשה מהן כיור נחשת וכנו לכהנים שממנו יחיו מתקדשין חכהנים ...

הנשים באו לאוהל מועד עם מראות ששימשו לייפוי גופן, והתעוררות חשק ואהבת בעליהן, ורוצות לתרום אותם לטובת בניית הכיור. משה רבינו תמה, האם נשתמש באלו לעבודת המקדש?! ובייחוד – בכיור שמיועד לקדושת גופם של הכהנים?!

עונה לו הקב"ה – אדרבה ואדרבה, "כי אלו חביבין עלי מן הכל" (רש"י שם). מנשים אלו אפשר ללמוד כיצד אפילו את תאוות הגוף היותר גדולה, את הקשר שבין איש ואשה, אפשר לעלות ולכוון לקדושה ולטהרה. על כן דווקא מהן תיקח את הנחושת לכיור, שישמש לדורות עולם לשם קידוש ידיהם ורגליהם של הכהנים (שלב זה הוא כמובן כנגד – המתקה).

שָׂאוּ יָדְכֶם קֹדֶשׁ וּבְרַכּוּ אֶת ה' (תהילים קלד, ב)
שבת שלום

יאיר פרנק

היבטים לשוניים בתהלים קיט-ק

דקדוקי קריאה

קמה קִרְאָתִי בְּכָל-לֵב עֲנֵנִי ה' חֲקִיף אֶצְרָה:

ציורף זה של בְּכָל-לֵב מופיע חמש פעמים בספר תהלים וכולם במזמור קיט

פסוק ב: אֲשֶׁרִי נִצְרִי עֲדָתִיו בְּכָל-לֵב יִדְרְשׁוּהוּ:

פסוק לד: הִבִּינִי וְאֶצְרָה תוֹרָתְךָ וְאֶשְׁמְרָנָה בְּכָל-לֵב:

פסוק נח: חֲלִיתִי פָנַי בְּכָל-לֵב חֲנִנִי כְּאִמְרָתְךָ:

פסוק סט: טָפְלוּ עָלַי שָׁקֵר וְדִים אֲנִי בְּכָל-לֵב | אֶצֶר פְּקוּדֶיךָ:

פסוק קמה: קִרְאָתִי בְּכָל-לֵב עֲנֵנִי ה' חֲקִיף אֶצְרָה:

ראב"ע: כי כן חוקות [כנראה צ"ל חקות], שיקראך הקורא בכל לב.

רד"ק: כשאני בצרה אני קורא אליך בכל לב, כי יודע אני כי אין עונה ומושיע זולתך; אם כן ענני, ולא אמות ביד אויבי, כדי שאצרח חקיך, כלומר: לא אשאל חיי אלא לנצר חקיך.

הרב מלבי"ם: כבר פירשו הקדמונים מ"ש (דברים ד ו-ז) אשר ישמעון את החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראינו אליו, שע"י שיראו שמסגולת החקים שעל ידם ה' שומע תפלת ישראל ועונה להם בעת קראם אליו ע"י שיש חכמה גדולה בהחקים האלה, כי חקי התורה מכוונים לעומת חקי העולם ובשמרם את חקי התורה ישמור להם כנגד גם חקי העולם כמ"ש (ויקרא כו ג-ד) אם בחקותי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם, ועז"א קראתי בכל לב ענני ה' אחר כי חקיך אצורה וזה מחייב שישמע תפלתי שזה מסגולת החקים.

קמו קִרְאָתִיךָ הוֹשִׁיעֵנִי וְאֶשְׁמְרָה עֲדָתִיךָ: האם מוסיף פסוק זה על קודמו?

רד"ק: כפל הענין במלות שונות, לחזק הבקשה.

הרב מלבי"ם כידוע מתנגד לשיטה זו, ובכל כפילות מוצא טעם: וגם אני קורא אותך לישועה נגד הצר שחוקי בעלי הבחירה אינו תלוי בחוקי העולם¹¹, וגם מזה תושיעני ואשמרה עדותיך שע"י מועיל עדות התורה כנ"ל פסוק פ"ח צ"ה קי"ט קמ"ד.

¹¹ עניין זה של "חוקי העולם" לעומת ההנהגה עם "בעלי הבחירה" מופיע פעמים רבות בכתבי הרב מלבי"ם. מפירושו על תהלים פרק יח כג: מבאר כי אחר שדרך האל והיא ההנהגה שלו הוא תמים, וכל אמרת אלוה שהוא הבריאה שברא במאמר, צרופה מכל סיג, ועי"ז הוא מגן ומחסה לכל החוסים בו, ובאור הדבר כי עניני ה' בעולמו יתראו לנו בשתי מחזות, א] החקים הטבעיים אשר גבל וחקק בעת הבריאה חק נתן ולא יעבר, למשל שהאש תבער והמים ירדו במורד והשמים יתנו טלם והארץ יבולה, ב] הדרכים אשר ינהיג לפי מעשה בני אדם הבחיריים אם טוב ואם רע, שבעת שבעלי הבחירה עושים מעשים טובים לפניו יסדר את ההנהגה להיטיב להם ולחיותם, ובעת ירעו מעשיהם יסדר ההנהגה לרע, וכפי הנראה לעיני בשר שני החקים האלה נבדלים זה מזה ורחוקים הרחק רב, כי מה יהיה קשר למטר השמים עם מעשה בני אדם בעבודתם או במרים, או רעש הארץ ארבה שדפון וכדומה עם פעולות בעלי הבחירה, הלא חקי הטבע קבועים ומוכרחים ולא ישתנו, ופעולות בעלי הבחירה הם אפשריים. ומן המחזה המדומה הזאת יטעו בני אדם שאין מעשה ודעת וחשבון, כי איך תשתנה הטבע ע"י מעשה בני אדם, אבל אחר שנשים על לב כי חקי הטבע עם ערוכים מאת ה', וגם ההנהגה הבחירית לפי המעשה שע"י יגמול ויענוש הוא ג"כ מאת ה', באין ספק כי היוצר אותם בודאי קשר שני ההנהגות בחבלים דקים רוחניים עד שיתפעלו זה מזה וימשכו זה מזה, וחקי הטבע הם תלויים ונמשכים וישתנו לטוב או לרע לפי שישנו בני אדם את מעשיהם, ובזה יש תקוה שהצדיק יהיה נשמר מכל רעות טבעיות כי הטבע תכנע תחתיו לפי מעשהו, וז"ש אחר שהאל תמים דרכו, שהוא דרך ההנהגה הבחירית התלויה לפי מעשי בני אדם האפשריים, שדרכיו המה חסד ורחמים וחנינה לטובים ודין ומשפט לרשעים ודרך הזה תמים אין בו חסרון, ואין חקי הטבע עוצרים בעדם כי כל אמרת ה' צרופה, שהם המאמרים שבהם גזר שיתנהו העולם וגבל חקי העולם והטבע, הם צרופים מכל סיג, עד שלא יהיה סתירה ביניהם ובין ההנהגה הבחירית, ומצד זה הוא מגן לכל החוסים בו, כי חקי הטבע נכנעים אל החוסים בה'.

קמו קַדְמִי בַנֶּשֶׁף וְאַשְׁוּעָה לְדַבְרִיךָ לְדַבְרֶךָ יַחְלָתִי: רד"ק (ותחילת דבריו גם ראב"ע): בעוד לילה קדמתי לכל אדם שקם להתפלל בלילה. לדברך יחלתי - שאתה הבטחתני; או פירושו: לדברך שכתוב בתורה "כה' אלהינו בכל קראנו אליו" (דב' ד, ז); לפיכך יחלתי שתשמע שועתי. אפשר לפרש שהשכים לתורה ולתפילה, ואז אין צורך לחפש את ההבטחה בתורה (או בדברי הנביא כפירוש הרב מלבי"ם). גם הלשון יחלתי אינו בדוקא לישועה.

קמו קַדְמִי עִינֵי אֲשֶׁמֶרֶת לְשִׁיחַ בְּאַמְרֶתְךָ:

אֲשֶׁמֶרֶת מתפרש באשמורות.

רש"י מביא דרשה מתחילת מסכת ברכות: חלי הלילה, שתי אשמורות (ראה ברכות דף ג); ולדברי האומר (ראה שם) 'שלב משמרות הוי הלילה', היה דוד עומד ממטתו בשליש הלילה ועוסק בתורה עד חלות, כמו שנאמר: לשיח באמרתך, ומחלות ולהלן עוסק בסיירות ותושבחות, כמו שנאמר "חצות לילה אקום להודות לך" (לעיל, סב).

ראב"ע: קודם לכל אשמורה, שאשיח אני באמרתך הכתובה בתורה, שגמלת הרשעים כרשעתם והצללת הצדיקים.

רד"ק: אשמורה היא עת ההקצה בלילה; והם שלש בלילה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ג, א); ואמר דוד, כי קדמו עיניו להקיץ בלילה קודם לכל אדם, כי לא ישן בלילה אלא החלק הראשון, ושני חלקי הלילה היה ער לשיח ולהתבונן באמרת האל; והיה עושה זה פעמים רבות בזמן שהלילות ארוכים. ונקרא עת ההקצה 'אשמורה', כמו "שומר מה מלילה" (יש' כא, יא); שנקרא 'שומר' לפי שהוא ער כל הלילה.

קמו קוֹלִי שְׁמִיעָה כְּחֶסֶדְךָ ה' כְּמִשְׁפָּטְךָ חֲנִי: רד"ק: עשה עמי כמה פעמים כמשפטיך (בנוסחא: כמשפטך), כמו שפרשנו "כמשפט לאוהבי שמך" (לעיל, קלב); כמנהגיך הטובים שתתנהג עם חסידיך ותחיים, כן תחייני.

קוֹרְבֵי רִדְפִי זְמַח מִתּוֹרַתְךָ רַחֲקוּ: רש"י: עלת חטאים הולכים בעלת חטאיהם; ומתרחקים מתורתך, ליקרב אל עלת רעתם.

ראב"ע: שרחק מדעת תורתך, הכתוב בה עונש אדם (ראה בר' ג, יז-יט), וקין (בר' ד, יא-יב), ואנשי המבול (ראה בר' ז, כא-כג), והמגדל (ראה בר' יא, ח), ופרעה (שמ' ז, יד וא"י). ולאמר קרבו עם רחוק - דרך בשירים נכבדת מאד.

רד"ק: קרובים הם ודבקים אל הזמח, עד שרדפו אחריה, ורחוקים מתורתך, כי שני הדברים הפך; ולו היו קרובים אל התורה, לא היו רודפי זמח. וענין זמח - כמו "כי זמח עשו" (ה' ו, ט); "זמח היא" (וי' כ, יד); שהוא ענין תועבה ומעשה הרע.

הרב מלבי"ם: ר"ל הגם שהרשעים אין להם שום דבר שיאחד ויחבר אותם, כי הם נפרדים בתאוותיהם ובמעלליהם שכ"א בוחר רשעה אחרת כמ"ש (משלי כא י) נפש רשע אותה רע לא יוחן בעיני רעהו, הדבר הקושר אותם ומקרב אותם הוא מה שמתורתך רחוק, שבבזה יש להם קורבה זה לזה במה שכולם כופרים בתורה ומתרחקים ממנה, הגם שבפרטי מעשיהם הם מחולקים זה מזה.

קמו קְרֹוב אֶתְּךָ ה' וְכָל־מִצְוֹתֶיךָ אֱמַת: רש"י: לרחוקים הללו, המתרחקים מתורתך, חס יסובו מלרכס.

ראב"ע: יותר מכל קרוב. וכל מצוותיך אמת - אז יודו "רודפי זמח" (לעיל, קנ), בשורם כי נמלט שומר מצותיך.

רד"ק: הם רחוקים ממך ומתורתך, אבל אתה קרוב לכל אשר יקראוך; וכל מצותיך אמת - והם רחקו מהם, כי לא ידעום ולא חשבו שהם אמת.

קנב קָדַם יִדְעָתִי מֵעֲדִיתִי כִּי לְעוֹלָם יִסְדָּתָם: רש"י: קודם היות הדבר ידעתיו מתוך עדותיך: קדם ירשו את הארץ כוונת על הזכורים ותכונות ומעשרות, וקדם הניחותה להם מאויציהם כוונת: "והיה בהניה ה' אליהם לך" (דב' כה, יט) - להעמיד מלך ולהכריז עמלק ולזנות בית הזכירה (ראה סנה' כ, ב). **כי לעולם יסדתם** - כי על דברים העתידים להיות לסוף העולם יסדת עדותיך. רד"ק: תחלה מה שידעתי ומה שהבינתי מעדותיך, **כי לעולם יסדתם** - כי עשיתם יסוד וקיום לעולם. כי בתחלת העיון בהם יראה אדם תקון העולם בהם, וכשיעמיק אדם עיונו בהם יצא מהם אל דברים נכבדים, ויראה שהם סולם לעלות אל חכמת האלהות הנכבדת מהכל; ואני בתחלת עיוני ראיתי בהם זו המעלה הנכבדת. ויש לפרש **כי לעולם יסדתם** - שאין למצות זמן קצוב כמו שיאמרו הכופרים, ובתחלה הבינתי מהם זה; כי אראה אותם בנויים על דרך הצדק והיושר, ואיך יהיה זמן להם? כי הצדק לעולם הוא!

פֶּן לַחֲכָם וַיִּחַסּוּ-עוֹד

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע משולחן אלי
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

אֲנִי אֶתֶּה מִתְעַנֵּיין
בְּהַבְטִים הַלְשׁוֹנִיִּים שֶׁל הַתּוֹרָה
(לְשׁוֹן הַמִּקְרָא, הַמִּשְׁנָה, הַתְּלָמוּד וכו')
אֶתֶּה מוֹזְמֵן לְהַרְשֵׁם (בְּחֵן)
לְקַבֵּל דּוּאָ"ל בְּנוֹשָׁאִים לְשׁוֹנִיִּים
בְּכַתֻּבָּת: maanelashon@gmail.com
☺ בּוֹא לְהַחֲכִים אֶת עֶצְמְךָ וְאֶת שְׂאֵר הַמַּכְתֻּבִּים ☺